

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระพุทธศาสนาได้ผ่านกาลเวลามายาวนานกว่า ๒,๖๐๐ ปี ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงความเชื่อที่มีอยู่ในใจของคนยุคต่างๆ ซึ่งมีผลต่อการสอนศาสนาและการนับถือศาสนาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้หลังพุทธปรินิพพาน พระพุทธศาสนาได้มีพัฒนาการอยู่ ๓ ช่วง โดยที่แต่ละช่วงระยะเวลาประมาณ ๕๐๐ ปี ๕๐๐ ปีแรกเป็นยุคที่เถรวาทรุ่งเรือง ๕๐๐ ปีที่ ๒ มหายานรุ่งเรือง ๕๐๐ ปีที่ ๓ วัชรยาน ซึ่งเป็นพัฒนาการอีกขั้นหนึ่งของมหายานได้เจริญรุ่งเรือง^๑

การที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองสืบต่อมาได้จนกระทั่งถึงทุกวันนี้ก็ด้วยอาศัยการศึกษา ค้นคว้าพระธรรมวินัย การประพฤติปฏิบัติ และการรู้แจ้งเห็นจริงในหลักธรรมดังกล่าวของปวงพุทธบริษัทเป็นสำคัญแม้ว่า พระพุทธศาสนาจะแตกแยกเป็นนิกายต่างๆ ก็สักแต่ว่าต่างกันในเรื่องของการคิดเห็นเล็กน้อยๆ เกี่ยวกับวิธีการเข้าถึงพุทธภาวะหรือวิมุตติความหลุดพ้น แต่ทุกนิกายต่างก็มุ่งสู่จุดหมายปลายทางเดียวกันคือ ความสว่าง สงบ และสันติสุขชั่ววันรันดร์ มีปฏิปทาหวังเพื่อประโยชน์สุขทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นเป็นที่ตั้ง การที่พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองแพร่หลายไปทั่วทุกมุมโลกในทุกวันนี้ก็เพราะนิกายต่างๆ ช่วยกันจรรโลงสืบต่อซึ่งก็อาจมีการปรับปรุงหลักพระธรรมวินัยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชนที่พระพุทธศาสนาเข้าไปตั้งมั่นเผยแผ่อยู่และเป็นการแน่นอนว่าหากพระพุทธศาสนาไม่ได้รับการปรับปรุงพัฒนาให้เหมาะสมกับจิตใจของชนในแต่ละถิ่นนั้นๆ แล้วพระพุทธศาสนาจะแผ่ไพศาลไปยังนานาประเทศเช่นนี้ไม่ได้

พุทธศาสนาอเมริกันถือกำเนิดขึ้น ไม่ใช่เพราะมีธรรมมาจารย์ชั้นเทพสักคนจุติมาบนโลกศึกษาพระไตรปิฎกอย่างแตกฉาน แปลบทสวดมนต์เป็นภาษาอังกฤษ ก่อตั้งวัดและศูนย์ปฏิบัติธรรมสร้างเจดีย์ สถูปพระพุทธรูปทองคำ แล้วสอนฝรั่งให้นั่งหลับตาขัดสมาธิ พระพุทธศาสนาไม่ค่อยออกงามขึ้นด้วยความฉาบฉวยของเปลือกนอกทางศาสนาในลักษณะนั้น เซอเกียม ตรุงปะ เข้าใจเรื่องนี้ดีวันหนึ่งเขาจึงเลือกสวมเสื้อเชิ้ตกางเกงยีนส์แทนผ้าเหลือง เพื่อจะได้ไปปาร์ตี้กับศิษย์ของเขาได้ถนัดๆ หัวปีแรกของ เซอเกียม ตรุงปะใช้ชีวิตในโลกตะวันตก เพื่อนของท่านหมกมุ่นอยู่กับการวางแผนตั้งวัด

^๑ พอล วิลเลียม เขียน, พระพุทธศาสนา มหายาน พื้นฐานแห่งคำสอน, สมหวัง แก้วสุฟอง แปล, (คณะมนุษยศาสตร์ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), หน้า ก.

ทิเบต แต่ตรงปะใช้เวลาทั้งหมดในการศึกษา ภาษา ปรัชญา ศาสนา จิตวิทยา ศิลปะ ประวัติศาสตร์ และวรรณกรรมตะวันตกและออกปาร์ตี้พบผู้คนเมื่อมีเวลาว่างยิ่งเมื่อได้ย้ายเข้าไปเผยแผ่ธรรมยังฝั่งอเมริกาเหนือท่านได้ผูกมิตรกับฮิปปี กวีบท และศิลปินขี้ยาทั้งหลาย คำสอนทางพุทธศาสนาของท่าน ถูกลดทอนเหลือเพียงคำง่าย ๆ อย่าง “เปลือก” “เปิดใจ” และ “ศิโรราบ”^๒

เชอเกียม ตรุงปะ (ค.ศ. ๑๙๓๔-๑๙๘๗) วัชรจารย์ชาวทิเบตผู้ใช้เวลากว่า ๒๐ ปีในการเผยแผ่พุทธศาสนาในซีกโลกตะวันตกท่านได้ก่อตั้งศูนย์ปฏิบัติธรรมซัมบาลากว่า ๑๐๐ ศูนย์ทั่วทั้งทวีปอเมริกาและยุโรปก่อตั้งมหาวิทยาลัยนาโรปะมหาวิทยาลัยแนวพุทธในเมืองโบลเดอร์ รัฐโคโลราโด ประเทศสหรัฐอเมริกาและมิงานเขียนที่ตีพิมพ์แล้วกว่า ๔๐ เล่ม

เชอเกียม ตรุงปะ เป็นธรรมจารย์ชาวทิเบตเพียงไม่กี่คนที่ยอมทิ้งคราบของความเป็นพระและวัฒนธรรมทิเบตที่เขาเติบโตมาเพื่อการทำความเข้าใจชีวิตนักเรียนชาวตะวันตกของเขาอย่างไม่ถือตนคำสอนสำคัญในเรื่อง “วัตถุนิยมทางจิตวิญญาณ” ถือเป็นการกระตุ้นเตือนให้ชาวพุทธได้หันกลับมามองในเรื่องของการใช้หลักธรรมหรือภาพลักษณ์ความสูงส่งทางจิตวิญญาณเพียงเพื่อการหลอกตัวเองอย่างปราศจากการนำพุทธธรรมมาฝึกฝนปฏิบัติจริงในชีวิต^๓

ทศวรรษ ๗๐ เป็นช่วงที่สภาพการเมืองและวัฒนธรรมในอเมริกาถูกหมักหมมจนได้ที่น่าเป็นช่วงเวลาของความหลงใหลคลั่งไคล้กับโลกตะวันออก ตรุงปะ รินโปเช ได้วิจารณ์ถึงแนวทางแบบวัตถุนิยมและการค้าขายทางธรรมที่ท่านได้พบเห็น โดยเรียกมันว่า “ซูเปอร์มาร์เก็ตทางธรรม” ในการบรรยายของท่านและในหนังสือ Cutting Through Spiritual Materialism กับ The Myth of Freedom ท่านได้ชี้ให้เห็นถึงความเรียบง่ายและความตรงของการนั่งสมาธิ ในฐานะวิธีการที่จะตัดผ่านความบิดเบือนฉ้อฉลของการเดินทางทางจิตวิญญาณตลอดช่วงสิบเจ็ดปีที่สอนอยู่ในอเมริกาเหนือ เชอเกียม ตรุงปะ รินโปเช ได้มีชื่อเสียงลือเลื่องในฐานะคุรูนอกคอกผู้ทรงพลังอย่างยิ่งและท่านยังพูดภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่วจึงกลายเป็นลามะคนแรกที่สามารถพูดจาสื่อสารกับศิษย์ชาวตะวันตกได้โดยตรงโดยไม่ต้องอาศัยล่ามตรุงปะได้เดินทางไปเยือนที่ต่างๆ ในอเมริกาเหนือและยุโรปได้แสดงปาฐกถาและธรรมบรรยายนับร้อยๆ ครั้งท่านได้ก่อตั้งศูนย์ภาวนาหลักๆ ขึ้นในเวอร์มอนต์โคโลราโด และโนวาสโกเชีย เช่นเดียวกับศูนย์ศึกษาพุทธธรรมขนาดย่อมอีกมากมายหลายแห่งทั้งในอเมริกาเหนือและยุโรปและได้ก่อตั้งวัชรธาตุสมาคมขึ้นในปี ๑๙๗๓ เพื่อเป็นศูนย์การบริหารจัดการเครือข่ายทั้งหมด

^๒ วิจักขณ์ พานิช, บทสัมภาษณ์เรจินัลด์เรย์, **ลูกโซติช่วงด้วยความตื่น**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.tijopahouse.com/node/396>(แปลจาก Blazingwithwakefulness:AnInterview with Reginald ray ตีพิมพ์ในวารสาร Tricycle ฉบับ Winter, 2010), หน้า ๑.

^๓ เจน โฮป, **พระพุทธศาสนาสำหรับผู้ไม่รู้**, อนิธรา พวงสุวรรณและคณะแปล, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสาร จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๑๕๑.

เชอเกียม ตรุงปะ รินโปเซได้ละสังขารไปในปี ๑๙๘๗ เมื่ออายุได้ ๔๗ ปี โดยมีไดอาน่า ภรรยาที่บุตรทั้งห้าอยู่เบื้องหลังในช่วงที่ท่านละจากโลกนี้ไปนั้น ท่านได้กลายเป็นเสาหลักของการเผยแผ่ธรรมสู่โลกตะวันตกการตระหนักถึงคุณค่าความหมายของวัฒนธรรมของชาวตะวันตกเมื่อหลอมรวมเข้ากับความเข้าใจอันล้ำลึกในสายธรรมของท่าน ได้ก่อให้เกิดการปฏิวัติต่อแนวทางการสั่งสอนธรรม เมื่อหลักธรรมคำสอนอันเก่าแก่ล้ำลึกได้ถูกนำเสนอผ่านแนวทางร่วมสมัย ตรุงปะ รินโปเซได้ประกาศธรรมอย่างองอาจกล้าหาญปราศจากความลังเลใดๆ ชี้อตรงต่อสายธรรมบริสุทธิ์และสดใหม่อย่างที่สุดขอพระธรรมคำสอนจงหยั่งรากลึกและเติบโตใหญ่ไพศาลเพื่อประโยชน์สุขแก่สัตว์ทั้งหลายโดยทั่วหน้า^๔

กล่าวโดยสรุปความโดดเด่นของเชอเกียม ตรุงปะ รินโปเซ ที่ทุกคนยกย่องท่านคือท่านปฏิเสธรูปแบบทางจารีตนิยมแบบทิเบตแต่ไม่ปฏิเสธหลักการสอนหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ท่านมีวิธีปฏิบัติและวิธีการสอนให้ประชาชนได้เข้าใจ และเข้าถึงหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน เช่น ท่านเน้นวิถีทางธรรมในรูปแบบของฆราวาสมากกว่ารูปแบบทางศาสนา การปฏิบัติภาวนาที่ท่านแนะนำแก่ลูกศิษย์จึงมีทั้งศิลปะ การเขียนอักษร การจัดดอกไม้ การยิงธนูแบบญี่ปุ่น พิธีชา การร่ายรำ ภาพยนตร์ การปฏิบัติธรรม จัดตั้งชุมชน และสถาบันการศึกษาแนวใหม่ ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมพุทธวิถีใหม่ที่กำลังแบ่งบานในโลกตะวันตก

จากสาเหตุดังกล่าวมานี้จึงทำให้ ผู้ศึกษาวิจัยใคร่จะศึกษาให้รู้ถึงวิธีการสอนพุทธธรรมให้ผู้คนที่สนใจพระพุทธศาสนาได้เข้าถึงพุทธธรรมแบบวัชรยานของเชอเกียม ตรุงปะ รินโปเซ ในรายละเอียดว่าเป็นเช่นไร รูปแบบและวิธีการสอนเป็นอย่างไร ตลอดจนการนำพุทธศาสนิกชนจนถึงผู้สนใจศึกษาพระพุทธศาสนาให้เข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาแบบวัชรยาน โดยรูปแบบวิธีการสอนที่เป็นเอกลักษณ์ของเชอเกียม ตรุงปะ รินโปเซ

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาวิธีการสอนพุทธธรรมของพระพุทธเจ้า

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิธีการสอนพุทธธรรมของ เชอเกียม ตรุงปะ รินโปเซ

๑.๓ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๓.๑ พุทธวิธีการสอนพุทธธรรมของพระพุทธเจ้าในคัมภีร์เถรวาท

๑.๓.๒ ประวัติและผลงาน เชอเกียม ตรุงปะ มีความเป็นมาอย่างไรและมีวิธีการสอนพุทธธรรมในรูปแบบใหม่อย่างไร

^๔ เชอเกียม ตรุงปะ เขียน, **ปรีชาญาณบ้า**, พงนา จันทรสันติ แปล, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๓.

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะแนวการสอนพุทธธรรมของ เชอเกียม ตรุงปะ โดยผู้วิจัยได้ใช้ทั้งที่เป็นภาษาอังกฤษและหนังสือแปลที่เกี่ยวข้องกับ เชอเกียม ตรุงปะ ดังต่อไปนี้

๑.๔.๑ หนังสือภาษาอังกฤษ

๑. Born in Tibet , autobiography, story of escaping from Tibet by Chögyam Trungpa, 1966.

๒. Cutting Through Spiritual Materialism by Chögyam Trungpa, 1973.

๓. Shambhala : The Sacred Path of the Warrior by Chögyam Trungpa, 1984.

๔. Crazy Wisdom : by Chögyam Trungpa, 1991.

๑.๔.๒ หนังสือภาษาไทย

เป็นผลงานของ เชอเกียม ตรุงปะ ที่มีผู้แปลผลงานมาแล้วผู้วิจัยจะนำมาเทียบเคียงกับงานต้นฉบับภาษาอังกฤษอีกครั้งหนึ่งเพื่อความถูกต้องและเหมาะสม เช่น เลือดทิเบต แปลโดยบุลยา, ทะลวงวัตถุนิยมทางจิตวิญญาณ แปลโดย วิจักขณ์ พานิช, ชัมบาลา แปลโดย พจนา จันทรสันติ, ปรียาญาณบ้า แปลโดย พจนา จันทรสันติ, การฝึกจิตและบ่มเพาะความเมตตา แปลโดย พจนา จันทรสันติ, ชีวิตและคำสอนของมหาสิทธานาโรปะ แปลโดย วิจักขณ์ พานิช, เส้นทางคือจุดหมาย แปลโดย วิจักขณ์ พานิช, ชีวิตและญาณทัศนะของตรุงปะคุรู่บ้าผู้ปรียาญาณ แปลโดย พินทุสร ดิตุตานนท์

ส่วนแนวคิดและทฤษฎีการสอนพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาจะมุ่งเน้นศึกษาแนวคิดและเทคนิคการสอนพุทธธรรมของพระพุทเจ้า ตามที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกเถรวาทเพื่อใช้เป็นฐานข้อมูลในการวิเคราะห์ให้มีความน่าเชื่อถือมากที่สุด

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ **วัชรยาน** หมายถึง นิกายหนึ่งในพุทธศาสนา ซึ่งมีฐานแนวคิดมาจากนิกายมหายาน

๑.๕.๒ **วิธีการสอน** หมายถึง วิธีการที่ เชอเกียม ตรุงปะ รินโปเซ ใช้ในการบรรยาย สั่งสอน แนะนำการปฏิบัติในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ศิษย์ได้เข้าใจถึงหลักธรรม

๑.๕.๓ **พุทธธรรม** หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทเจ้า

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๖.๑ เอกสาร ตำรา และ หนังสือวิชาการ

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับวิธีการสอนพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา ตลอดจนถึงหลักคำสอนของพระพุทธเจ้าได้มีผู้ศึกษาวิจัยเท่าที่ได้ศึกษาค้นพบจากการศึกษาค้นคว้าที่สามารถนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการวิจัยมีดังต่อไปนี้

๑. พระราชวรมณี (ประยูรธ ปยุตโต)^๕ ได้เขียนหนังสือเรื่อง “เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า” สรุปความเกี่ยวกับเทคนิคการสอนของนักเผยแผ่ได้ว่า สิ่งที่ควรทำความเข้าใจอีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ ลักษณะงานสอนซึ่งแตกต่างกันตามประเภทวิชา อาจแยกได้เป็น ๒ ประเภท คือวิชาประเภทชี้แจงข้อเท็จจริง เช่น ภูมิศาสตร์ประวัติศาสตร์ เป็นต้น การสอนวิชาประเภทนี้ หลักสำคัญอยู่ที่ทำให้เกิดความเข้าใจในข้อเท็จจริง การสอนจึงมุ่งเพียงหาวิธีการให้ผู้เรียนเข้าใจตามที่สอนให้เกิดพหุสัจจะจะเป็นส่วนใหญ่ ส่วนวิชาอีกประเภทหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณค่าในทางความประพฤติ โดยเฉพาะวิชาศีลธรรม และวิชาจริยธรรมทั่วไป การสอนที่จะได้ผลดี นอกจากให้เกิดความเข้าใจแล้ว จะต้องเกิดความรู้สึกมองเห็นคุณค่าความสำคัญจนมีความเลื่อมใสศรัทธาที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติด้วยสำหรับวิชาประเภทนี้ ผลสำเร็จอย่างหลังเป็นสิ่งสำคัญมาก และมักทำได้ยากกว่าผลสำเร็จอย่างแรก

๒. พระราชธรรมนิเทศ (ระบอบ จิตตยาโณ)^๖ ได้กล่าวถึงวิธีการเผยแผ่ครั้งพุทธกาลไว้ในหนังสือ “พุทธวิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา” สรุปความได้ว่า วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าทรงใช้วิธีการเผยแผ่แบบประยุกต์เข้ากับสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ทางสังคม จารีต ประเพณีในแต่ละท้องถิ่น ที่มีความแตกต่างกันมากมาย ไม่ว่าจะทรงใช้วิธีไหนก็ตาม เช่น ทรงใช้อุปมาในการเลือกบุคคล รองจันหวะหรือโอกาส เป็นต้น ก็มักจะประสบผลสำเร็จเสมอ นั้นเพราะความสำเร็จเช่นว่านี้ ไม่ใช่เป็นเหตุผลเฉพาะยุคสมัยเท่านั้น แต่ยังอาศัยบารมีธรรมที่ทรงสร้างมาเพื่อทำหน้าที่ของพระศาสดา โดยเฉพาะตามที่ท่านแสดงไว้ในที่ต่างๆ ความว่า พระผู้เป็นที่พึ่งของโลก ทรงบำเพ็ญบารมีให้บริบูรณ์เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่สิ่งมีชีวิตทั้งหลาย พระองค์ได้ตรัสรู้พระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณแล้วเอกบุคคผลเมื่อบังเกิดขึ้นในโลก ย่อมบังเกิดขึ้นเพื่อประโยชน์เพื่อเกื้อกูลเพื่อความสุขแก่ผู้คนเป็นอันมากเพื่ออนุเคราะห์ต่อชาวโลกและเอกบุคคคนนั้นคือพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าเพื่อความเจริญผาสุกในโลกุตตรธรรม

^๕ พระราชวรมณี (ประยูรธ ปยุตโต), เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๑), หน้า ๖-๒๖.

^๖ พระราชธรรมนิเทศ (ระบอบ จิตตยาโณ), พุทธวิธีเผยแผ่พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๔๖๒.

๓. พระสมชาย ฐานวุฑโฒ^๗ ได้เขียนเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาว่า “**ความหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**” สามารถพิจารณาได้จากกลุ่มเป้าหมายได้ คือ ผู้ฟังหรือผู้รับสารได้ ๒ ประเภทดังนี้คือ การเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชนและการเผยแผ่แก่คนทั่วไปที่ยังไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา ในด้านพุทธศาสนิกชนให้มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามากขึ้น จนสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต รักการปฏิบัติธรรม และตระหนักในคุณค่าในทางพระพุทธศาสนา จนกระทั่งช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กว้างขวางออกไป ส่วนด้านบุคคลทั่วไปที่ยังไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนานั้น ก็ให้มีความสนใจ ในแนวความคิดพื้นฐาน หรือหลักธรรมเบื้องต้นของทางพระพุทธศาสนา สร้างทัศนคติที่ดีต่อศาสนาพุทธ จนเกิดความสนใจศึกษาและทดลองปฏิบัติตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่นลองฝึกสมาธิจนกระทั่งเห็นผล เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในที่สุดแล้วหันมานับถือศาสนาพุทธ เป็นชาวพุทธโดยสมบูรณ์และเป็นผู้ที่เปี่ยมไปด้วยศีลาจารวัตรที่ดีงาม

๔. พระมหาถนิต อตถจาโร และ พระปลัดอำพล สุธีโร^๘ ในหนังสือ **พระธรรมทูตสายต่างประเทศ** กล่าวไว้ว่า คุณสมบัติของพระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ว่าจะต้องมีความแม่นยำในหลักธรรมของพระพุทธศาสนา มีทั้งภูมิธรรม-ภูมิปัญญาจึงจะสามารถใช้ภาษาและวิธีสอนที่สามารถสื่อถึงประชาชนได้ มีความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการเผยแผ่มีความเข้าใจในวัฒนธรรมทางท้องถิ่น และสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมนั้นได้เป็นอย่างดี และเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่เหมาะสมทางด้านการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของวัดและสังคมให้ดียิ่งขึ้น

๕. แสง จันทร์งาม^๙ ในหนังสือ **วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า** ได้กล่าวถึง เทคนิคการสอนของพระพุทธเจ้า คือการสอนของพระพุทธเจ้าเป็นพุทธกิจประการหนึ่งในพุทธกิจห้าประการของพระพุทธเจ้าพระองค์ได้รับการยกย่องว่าเป็นบรมครู คือพระพุทธองค์ทรงสอนพุทธบริษัท คือ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา หรือบุคคลทั่วไปทั้งมนุษย์และเทวดา ทั้งยังเป็นผู้ที่ทรงศีลาจารวัตร ทรงเป็นผู้ตั้งอยู่ในศีลธรรมอันงดงาม จนทำให้สาวกเอาเป็นเยี่ยงอย่างได้อย่างดีเมื่อมองกว้างๆ การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง จะดำเนินไปจนถึงผลสำเร็จ โดยมีลักษณะซึ่งเรียกได้ว่าเป็นลีลาในการสอน^๔ คือ (๑) สันทธานุอธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้ง เหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา (๒) สมาทปนา ชักจูงให้เห็นจริงด้วย ขวนให้คล้อยตาม จนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ (๓) สมุตเตชนา เราใจให้แกลัวกล้า

^๗ พระสมชาย ฐานวุฑโฒ, **พุทธวิบัติ? ตอนอดีต/ปัจจุบัน/และอนาคตของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา: วิถีทางที่ไม่ควรมองข้าม**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๒๕.

^๘ พระมหาถนิต อตถจาโร และ พระปลัดอำพล สุธีโร, **พระธรรมทูตสายต่างประเทศ**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๓๔.

^๙ แสง จันทร์งาม, **วิธีสอนของพระพุทธเจ้า**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณาคาร, ๒๕๒๖), หน้า ๑๓๗.

บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข็งขัน มั่นใจว่าจะทำสำเร็จได้ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก (๔) สัมผัสทั้งสเนหา ชโลมใจให้ชุ่มชื่น ร่าเริง เบิกบาน พึงไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนจะพึงได้รับจากการปฏิบัติ

๖. วคิน อินทสระ^{๑๐} ในหนังสือ **เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา** วิธีการสอนของพระพุทธองค์นั้นประกอบไปด้วยลักษณะดังต่อไปนี้ (๑) อภิญญาธรรมเทศนา ทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังรู้จักเห็นแจ้งในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น (๒) สนิธธรรมเทศนา จุดมุ่งหมายในการสอน คือ เพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรองตามให้เห็นด้วยตนเอง (๓) ปาฏิหาริย์ธรรมเทศนา เพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควรทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัครรยสามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตนๆ ข้อนี้เป็นความจริงอย่างยิ่ง พระพุทธศาสนาที่ดำรงเป็นประโยชน์แก่มหาชนมาจนกระทั่งบัดนี้ ก็ด้วยอานุภาพของอนุศาสนี ปาฏิหาริย์นั่นเองทรงเน้นการปฏิบัติตาม คำสั่งสอนของพระพุทธองค์เพื่อประโยชน์ของผู้ปฏิบัติว่าเป็นการบูชาพระองค์อย่างยังมีเรื่องราวที่เป็นหลักฐานในสมัยพุทธกาลนั้น

๗. สมาน งามสนธิ^{๑๑} ในหนังสือ **ผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวทางพุทธะ** ซึ่งได้ระบุถึงคุณสมบัติดังกล่าวที่เรียกว่า สัปปริสธรรม ๗ ประการ ได้แก่ (๑) ธัมมัญญตา เป็นผู้รู้ธรรมะคือหลักการ หลักความจริง เนื้อหาสาระของเรื่องที่จะสื่อสาร รู้แจ้งตลอดในทฤษฎีและปฏิบัติในศาสตร์และศิลป์ของตน (๒) อัตถัญญตา รู้จักเนื้อหาสาระ ความหมาย ความมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของสื่อสารแน่นอนชัดเจน (๓) อัตถัญญตา รู้จักตนเอง รู้ว่าตนเองคือใคร มีความพร้อมหรือไม่พร้อมอย่างไร การรู้จักตนเองเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง เมื่อเรารู้จักตนเองดีแล้วจะนำไปสู่การยอมรับตนเอง (Self Acceptance) และจะเปิดเผยตนเอง (Self Disclosure) สามารถสื่อสารภายในตนได้อย่างดียิ่ง (๔) มัตถัญญตา รู้จักประมาณ รู้จักความพอดี เพราะการสื่อสารบางอย่างหากมากเกินไป ผู้รับสารรับไม่ได้ หากน้อยเกินไปก็ไม่เพียงพอ การรู้จักประมาณในการสื่อสาร (Frequency) คือไม่ส่งสารที่ซ้ำซากมากหรือน้อยเกินไป (๕) กาลัญญตา รู้จักเวลา ผู้ส่งสารต้องรู้จักเวลาในการสื่อสารว่าเวลาไหนควรเวลาไหนไม่ควร หากผู้ส่งสารไม่รู้จักเวลาในการสื่อสารแม้ว่าจะเป็นการสื่อสารภายในตนการสื่อสารระหว่างบุคคล หรือการสื่อสารมวลชน นอกจากการสื่อสารนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จแล้ว บางครั้งอาจจะมีข้อพิพาทหรือข้อบาดหมางใจตามมา (๖) ปริสัญญตา รู้จักชุมชนและสังคม ในทางนิเทศศาสตร์เรียกว่ากลุ่มผู้รับสารเป้าหมาย ผู้ส่งสารต้องรู้จักกลุ่มเป้าหมาย การสื่อสารจึงจะประสบ

^{๑๐} วคิน อินทสระ, **เทคนิคการเผยแผ่พระศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์โดย Canna graphic, ๒๕๕๘), หน้า ๘.

^{๑๑} สมาน งามสนธิ, **ผู้ส่งสารที่พึงประสงค์ตามแนวพุทธะ**: ครบ ๑๐ ปี สาขาธรรมนิเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๗), หน้า ๙๓-๙๕.

ความสำเร็จ ยิ่งรู้จักมากเท่าไร การสื่อสารก็ยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น (๗) บุคคลปรัญญตา รู้จักความแตกต่างระหว่างบุคคลว่า ผู้รับสารแต่ละคนมีลักษณะจำเพาะเป็นของตนเอง มีจิต มี อธิษาศัย มีศักยภาพในการรับสารมากน้อยเพียงใดการที่ผู้ส่งสารรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคลได้นั้น ทำให้สามารถแยกแยะผู้รับสารได้

๘. พงนา จันทรสันติ^{๑๒} ในหนังสือ **ปรีชาญาณบ้า** ตรงปะได้มาถึงผืนทวีปแห่งนี้ประมาณ สองปีครึ่งก่อนหน้านี้ ในฤดูใบไม้ผลิ ๑๙๗๐ ท่านได้ก่อให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคม ท่านได้แสดงหลักธรรมคำสอนออกมาอย่างไม่หยุดยั้งขาดตอน ด้วยอาการอันแจ่มชัด ตรงไปตรงมา และติดดินอย่างยิ่งด้วยเหตุนี้เองจึงเริ่มมีศิษย์ก่อตัวขึ้น และยิ่งมีก็ยิ่งเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ณ ที่นี้ คือเสียง กัมปนาทแห่งสีหนาทบันลือราชสีห์แห่งธรรมขอเสียงอันกึกก้องนี้จึงขับไล่เหล่าเดียรฉัตรและโจรผู้ร้าย แห่งความคาดหวังและความกลัวให้หนีหายไปสิ้น เพื่อประโยชน์แก่มหาชนและสรรพสัตว์ ขอปณิธาน ของท่านจงสัมฤทธิ์ผลตราบชั่วกาลนาน

๙. ชักยอง มิพัม รินโปเช^{๑๓} ในหนังสือ **เลือดทิเบต** เมื่อออกจากทิเบตบทบาทของท่านก็ เปลี่ยนแปลงไปแตกต่างกันเกือบจะสิ้นเชิง ในโลกตะวันตกนั้นมีผู้รู้ เข้าใจในพุทธศาสนาอยู่เพียงน้อย นิด และที่จรรู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของลามะผู้เป็นครูทางจิตวิญญาณ ก็ยิ่งน้อยกว่า ผู้คนจึง แทบไม่มีความคาดหวังใดๆ ในหลายๆ ด้าน นี่จึงเป็นการปลดปล่อยเซอเกียม ตรงปะให้มีอิสระเสรี อย่างไม่น่าเชื่อ และในความเป็นจริงแล้ว นั่นก็เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้ท่านกลายมาเป็นหนึ่งในธรรมาจารย์ผู้โดดเด่นที่สุดแห่งยุค ท่านมีพรสวรรค์เฉพาะตัวในการย่อยปัญญาญาณเก่าแก่ของพุทธศาสนา และสามารถนำมาถ่ายทอดให้กับชาวตะวันตกได้อย่างรวบรัดได้ใจความ และกระชับชัด เปี่ยมด้วย ความหมายและสดใหม่อย่างยิ่งกระทั่งนำไปสู่การเกิดขึ้นของนักปฏิบัติธรรมชาวตะวันตกรุ่นใหม่

๑๐. เขมานันทะ^{๑๔} ในหนังสือ **ทะเลงวตถุณียมด้วยจิตวิญญาณ** ด้วยภาษาที่พลิกแพลงตาม สภาวะการณ์ ท่านตรงปะใช้มันด้วยลีลาเร้าใจ คุณค่ายุทธมอะตโนมิติแท้จริงทุกประเด็นยืนพื้นอยู่บน หลักเสมือนว่าไร้หลัก อีกทั้งเป็นหลักลึก เป็นโลกุตระอย่างดี ก่อนสิ้นศตวรรษใหม่เมล็ดพันธุ์แห่งโพธิที่ ผู้นำทางจิตวิญญาณได้ลงแรงหว่านผ่านมือคนหนุ่มสาวในพื้นที่ตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาใน วันนี้ จะงอกงามขึ้นอย่างมีฐานราก อันจะเป็นเครื่องพิสูจน์ว่า โพธิปัญญา ปรีชาญาณแจ้งฉานและฉับ ไว มีบทบาทต่อมนุษยชาติ

^{๑๒} พงนา จันทรสันติ, **ปรีชาญาณบ้า**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ พิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๗.

^{๑๓} ชักยอง มิพัม รินโปเช เขียน, **เลือดทิเบต**, บุลยา แพล, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิมพ์ดีจำกัด, ๒๕๕๔), บทนำ.

^{๑๔} เขมานันทะ, **ทะเลงวตถุณียมด้วยจิตวิญญาณ**, เซอเกียม ตรงปะ บรรยาย วิจักขณ์ พานิช แปล, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๕๕), บทนำ.

สรุปพุทธวิธีการสอนพุทธธรรมของพระพุทธเจ้ามีวิธีการที่แยบยลและหลักแหลมตามแต่สถานการณ์หลังจากพระพุทธองค์ได้เสด็จดับขันธปรินิพพานสาวกทั้งหลายต่างก็มีวิธีการสอนพุทธธรรมตามสายธรรมของตนเองอย่างเช่น เชอเกียม ตรุงปะ รินโปเซ เคยครองสมณเพศมาก่อน แต่ท่านพบว่าฐานะของนักบวชเป็นเครื่องกีดขวางการเผยแผ่พุทธธรรมของท่าน ดังนั้นในปี ค.ศ. ๑๙๖๙ ท่านจึงลาสิกขาและได้ใช้ชีวิตแบบชาวตะวันตกทันที ท่านยังสนใจศึกษาศิลปะ ศาสนา ปรัชญาตะวันตกและอื่นๆ อย่างกระตือรือร้น และท่านยังมีเอกลักษณ์ตรงที่ท่านเน้นวิถีทางธรรมในรูปแบบของฆราวาสมากกว่ารูปแบบทางศาสนาและการปฏิบัติธรรม จนถึงการจัดตั้งชุมชน และสถาบันการศึกษาแนวใหม่ ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมพุทธวิธีแนวใหม่ที่กำลังเบ่งบานในโลกตะวันตก

๑.๖.๒ งานวิจัย

๑. พระวุฒิกรณ วุฑฒิกรโณ (พรมพิมพ์)^{๑๕} ได้ศึกษาเรื่อง **“ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชมุนี (ประยูร ธมฺมจิตโต)”** ได้ผลการวิจัยว่า พบว่าเนื้อหาพุทธธรรมของพระราชมุนีมีจุดเด่นคือ มีเนื้อเรื่องบรรยายธรรมเป็นลำดับขั้นเป็นขั้นตอนแต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอโดยใช้ภาษาร่วมสมัย ฟังเข้าใจง่าย อธิบายพุทธธรรมได้ลุ่มลึก ชัดเจน เทคนิควิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชมุนีที่น่าเสนอ และมีความพอใจอยู่ในระดับดีมากต่อการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชมุนีในปัจจุบัน หนังสือสองเรื่องที่พระภิกษุสามเณรได้อ่านมากกว่าครึ่งคือเรื่องปลูกปลูกใจในยามวิกฤต และพระพุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ข้อเสนอแนะของพระภิกษุสามเณรทั้งสองกลุ่มคือต้องการให้พระราชมุนีนำเสนอพุทธธรรมตามสาธารณชนหรือตามสื่อต่างๆ ให้บ่อยและมากกว่าปัจจุบันนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการเผยแผ่พุทธธรรมในยุคสมัยปัจจุบันและสามารถนำเนื้อหาพุทธธรรมมาบูรณาการกับศาสตร์ยุคใหม่และสามารถนำไปใช้ได้จริง

๒. พระมหาสัญญา ปณฺณาวิจิตโต (โปรงใจ)^{๑๖} ได้ศึกษาเรื่อง **“ศึกษารูปแบบและแนวทางการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาล-ธรรมโกศล(สุพจน์ กณฺจนิกโก, “หลวงตา” – “แพรวเอี่ยมไม้”)”** ได้ผลการวิจัยว่าท่านได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการเทศน์มหาชาติและการเทศน์ธรรมวัตรตามแบบประเพณีโบราณดังกล่าวมาเป็นการเทศน์มหาชาติแบบประยุกต์และนำเข้ามาสู่การปาฐกถาธรรม-

^{๑๕} พระวุฒิกรณ วุฑฒิกรโณ (พรมพิมพ์) “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชมุนี (ประยูร ธมฺมจิตโต)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^{๑๖} พระมหาสัญญา ปณฺณาวิจิตโต (โปรงใจ), “ศึกษารูปแบบและแนวทางการเผยแผ่พุทธธรรมของพระครูพิศาลธรรมโกศล(สุพจน์ กณฺจนิกโก, “หลวงตา” – “แพรวเอี่ยมไม้”)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

บรรยายธรรม อภิปราย ได้ว่าที่ และการสนทนาธรรมแบบร้อยแก้ว เป็นต้น นอกจากนี้ยังใช้การเผยแพร่พุทธธรรมผ่านสื่อมวลชนแขนงต่างๆ เช่น วิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร แอппันทิกเสียง และจัดพิมพ์หนังสือธรรมะออกเผยแผ่เป็นต้น โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ มุ่งที่จะให้ผู้ฟังที่มี โลภะ โทสะ โมหะ ก็ให้หายจาก โลภะ โทสะ โมหะ ลงบ้าง ผู้ฟังที่มีความทุกข์ก็ให้คลายจากความทุกข์ลงบ้าง ผู้ฟังที่มีความประพฤติไม่ได้อย่างใดอย่างหนึ่งก็ให้ เลิก ลด ละได้ หรือผ่อนให้คลายลงได้ โดยเฉพาะวรรณกรรมเรื่องสั้นได้สะท้อนให้เห็นค่านิยมและปัญหาต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยในสมัยนั้น ท่านได้ให้คำแนะนำและเสนอความคิดเห็นเชิงแก้ไขปรับปรุงในเรื่องต่างๆ ชักจูงโน้มน้าวจิตใจของบุคคลให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักพุทธธรรม เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเองให้เกิดความสงบสุขในครอบครัว ส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขในสังคม และส่งเสริมให้เกิดจิตสำนึกในเรื่องต่างๆ ที่สังคมไทยยังบกพร่องให้ดียิ่งขึ้น

๓. พระครูศรีปริยัติวิกรม (วัชรพงษ์ ทินนาโก)^{๑๗} ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาเทคนิคและรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตธมโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี” ได้ผลการวิจัยว่า พระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตธมโม) ได้ใช้เทคนิคและรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมโดยยึดเทคนิคและรูปแบบการสอนและการสื่อสารตามแนวพุทธ ผสมผสานกับหลักนิเทศศาสตร์ทั่วไป สื่อหลักคำสอนจากพระไตรปิฎกและการสอนวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน๔โดยมีลักษณะเฉพาะในอริยาบถยืน คือ ให้ผู้ปฏิบัติกำหนดอริยาบถยืน โดยบริกรรมว่า “ยืนหนอฯ” ๕ ครั้ง กำหนดเป็นอนุโลมปฏิโลม (กลับไปกลับมา) จากบน (ศีรษะ) ลงล่าง (เท้า) และจากล่างขึ้นบนสลับกัน ๕ ครั้งจึงก้าวเดินซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบการสอนวิปัสสนากรรมฐานที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของสำนักวัดอัมพวันจังหวัดสิงห์บุรี

๔. พระมหาวิระพันธ์ ชุตินฺธโร (สุปัญญาบุตร)^{๑๘} ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์การตีความและวิธีการสอนธรรมะของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโข” ได้ผลการวิจัยว่า จากการศึกษาการตีความและวิธีการสอนธรรมะของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโข ทำให้ทราบข้อดีจากคำสอนหลวงพ่อเทียน และทราบความแตกต่างของการอธิบายตามความเข้าใจของท่านที่เป็นการอธิบายนอกกรอบคัมภีร์ จนกระทั่งต้องมีทฤษฎีตีความมาช่วยในการอธิบายเพื่อเป็นข้อวินิจฉัยเปรียบเทียบหลักคำสอนที่ท่านให้เข้าใจทำให้ทราบความเด่นชัดเจนทั้งในเรื่องการตีความและวิธีการสอนธรรมะของหลวงพ่อเทียน

^{๑๗} พระครูศรีปริยัติวิกรม (วัชรพงษ์ ทินนาโก), “ศึกษาเทคนิคและรูปแบบการเผยแผ่พุทธธรรมของพระเทพสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตธมโม) วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

^{๑๘} พระมหาวิระพันธ์ ชุตินฺธโร (สุปัญญาบุตร), “ศึกษาวิเคราะห์การตีความและวิธีการสอนธรรมะของหลวงพ่อเทียน จิตตสุโข”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

จิตตสุโก ได้ดียิ่งขึ้นและท่านเป็นพระที่มีความอุตสาหะพยายามในการปฏิบัติธรรมจนเกิดความเข้าใจ โดยการปรับประยุกต์วิธีการตามความเข้าใจของตนเอง การสอนของท่านจึงไม่ยึดติดอยู่กับตำรา แต่เป็นการอธิบายจากสภาวะที่สัมผัสได้ด้วยใจ อันเกิดจากการปฏิบัติตามวิธีการเจริญสติแบบเคลื่อนไหว การตีความและวิธีการสอนธรรมะของหลวงปู่เทียน จิตตสุโก เป็นปรากฏการณ์ใหม่ที่ผู้ศึกษาธรรมะ ควรศึกษาเพื่อเข้าใจและปฏิบัติตามแนวของพระพุทธองค์ให้ถูกต้องยิ่งขึ้นเพื่อให้รู้หลักการปฏิบัติธรรม อย่างถูกต้องตามพระไตรปิฎก

๕. พระมหารุ่งเพชร ชวนปญโญ (พัตทาป)^{๑๙} ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษารูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)” ผลการวิจัยได้มีลักษณะที่สอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ) สรุปได้ว่า ของพระธรรมกิตติวงศ์ ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พุทธธรรมตามแนวพุทธวิธี ทั้งในส่วนของคุณสมบัติของนักเผยแผ่ จุดมุ่งหมายในการสอน หลักการสอน ลีลาการสอน วิธีการสอน และเทคนิคการสอน อีกทั้งท่านยังเป็นนักคิด และนักประพันธ์หนังสือ ท่านเป็นผู้ที่มีอัธยาศัยไมตรี มีน้ำใจโอบอ้อมอารี กล้าคิด กล้าทำ และมีความกล้าแสดงกล้าแสดงธรรม อีกทั้งยังมีวิสัยทัศน์ต่อการเผยแผ่ศาสนาอย่างกว้างไกล โดยเฉพาะหนังสือธรรมะที่เป็นคำสอนที่ชักจูงโน้มน้าวจิตใจของบุคคลให้ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้องตามหลักพุทธธรรม และส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาตนเอง ดังนั้นรูปแบบและวิธีการเผยแผ่ของท่านจึงอาจเป็นแบบอย่าง ที่เป็นบรรทัดฐานในการการเผยแผ่พุทธธรรมและยังสามารถนำไปศึกษาเพื่อใช้ในการเผยแผ่พุทธธรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไป

๖. พระครูโอภาสธรรมพิทักษ์ (เสียม เตชธมโม)^{๒๐} ได้ศึกษาเรื่อง “ศึกษาหลักและวิธีการเผยแผ่ธรรมของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ)” ผลการวิจัยพบว่าหลักและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ) ท่านเป็นพระเถรอาจารย์ที่เป็นปูชนียสงฆ์แห่งคณะสงฆ์และประชาชนชาวจังหวัดสุรินทร์ ได้ให้ความเคารพนับถือท่านมากเพราะว่าท่านมีคุณสมบัติครบถ้วนของความเป็นักเผยแผ่พุทธธรรม ท่านมีรูปแบบและแนวทางในการนำเสนอพุทธธรรมที่ทำให้ผู้ฟังมีความรู้ความเข้าใจ มีมุมมองให้แง่คิด สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ท่านมีวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมที่มีลักษณะอย่างที่ทำให้ใครเปรียบไม่ได้วิธีการเผยแผ่พุทธธรรมมีดังนี้คือ โดยการยกอุทาหรณ์การเล่านิทานประกอบ ตามด้วยการเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมาอุปมัย การใช้วิธี

^{๑๙} พระมหารุ่งเพชร ชวนปญโญ (พัตทาป), “ศึกษารูปแบบและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

^{๒๐} พระครูโอภาสธรรมพิทักษ์ (เสียม เตชธมโม) “ศึกษาหลักและวิธีการเผยแผ่ธรรมของพระธรรมโมลี (ทองอยู่ ญาณวิสุทโธ)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ยกตัวอย่างบุคคล การใช้วิธีการแทรกเรื่องทำให้ผู้ฟังมีอารมณ์ขัน และการใช้ภาษาง่ายๆ ในการสื่อสารกับผู้ฟังอย่างเหมาะสมกับผู้ฟังมานำเสนอ ซึ่งเป็นรูปแบบและแนวทางที่ใช้จนกลายเป็นเอกลักษณ์ของท่าน จึงเป็นการเผยแผ่พุทธธรรมที่สอดคล้องกับพุทธวิธีในการสอนอย่างแท้จริง

๗. พันจ่าอากาศเอก อภิชาติ พรสี^{๒๑} ได้ศึกษาเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบเทศนาวิธีตามแนวอนุพุทธานุภาพในสังคมไทยปัจจุบัน” พบว่าการแสดงธรรมของพระพุทธรูปเจ้าทำให้ประสบความสำเร็จ มีผู้ฟังได้ดวงตาเห็นธรรมเป็นจำนวนมากนั้นมียุทธวิธีประกอบหลัก ๓ ด้าน คือ (๑) ด้านผู้แสดงธรรม (๒) ด้านเนื้อหาธรรม (๓) ด้านผู้ฟังธรรม

ซึ่งแท้ที่จริงแล้วองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุด คือ ผู้แสดงธรรม เพราะพระพุทธรูปเจ้าทรงมีคุณสมบัติรู้ธรรมาธิชาสนาของบุคคลอื่น เมื่อทรงเลือกบุคคลได้แล้ว ด้วยคุณสมบัติกำหนดรู้ใจของคนอื่นจึงทรงรู้ว่าบุคคลนั้นยังมีปัญหาอุปสรรคอยู่ เช่น ยังไม่เลื่อมใสศรัทธา จึงทรงปรับจิตปรับใจ (การสร้างแรงจูงใจ) ให้เขาเลื่อมใสศรัทธาก่อน โดยแสดงปาฏิหาริย์ ๓ คือ (๑) อิทธิปาฏิหาริย์ (๒) อาเทศนาปาฏิหาริย์ (๓) อนุศาสน์ปาฏิหาริย์ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างพร้อมกันเพื่อเกิดความเข้าใจ เมื่อเขามีศรัทธาสนใจอยากฟังธรรมแล้วจึงแสดงเนื้อหาธรรมในอนุพุทธานุภาพที่เหมาะสมกับบุคคลผู้นั้นทำให้มีจิตใจพร้อมรับฟังธรรมขั้นสูงจึงเชื่อว่าได้ดวงตาเห็นธรรม การบรรลุในขั้นแรกในพระพุทธรูปเจ้าจะต้องเกิดดวงตาเห็นธรรมในขั้นแรกก่อน เมื่อได้ดวงตาเห็นธรรมในขั้นแรกนี้แล้วพระพุทธรูปเจ้าจึงจะทรงอบรมให้เกิดปัญญาสูงขึ้นไปอีกจนถึงที่สุดแล้วจึงประกาศอริยสัจ ๔ เพื่อให้บรรลุธรรมต่อไป

๘. ทรงวิทย์ แก้วศรี^{๒๒} ได้ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธรูปเจ้า” ได้ผลการวิจัยพบว่า วิธีการของพระองค์เป็นวิธีการปฏิบัติจริง เรียบง่าย กระชับ รัดกุม ตรงประเด็น สามารถจัดการแก้ปัญหาการบริหารได้ทุกอย่างอย่างได้ผล มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพราะทุกกระบวนการความคิดของพระองค์เป็นระบบและสมเหตุสมผล พระพุทธรูปเจ้าทรงประกาศศาสนา ด้วยพระปริชาสามารถและพระกุศโลบายอันแยบยลลึกซึ้ง ยุทธวิธีของพระองค์นั้นเมื่อเทียบเคียงแล้วแสดงว่า ทฤษฎีการบริหารเชิงยุทธวิธีของตะวันตกมาสอดคล้องกับวิธีการของพระพุทธรูปเจ้า ทั้งวิธีการของพระพุทธรูปเจ้ามีประสิทธิภาพก่อให้เกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดด้วยยุทธวิธีการประกาศศาสนาของพระพุทธรูปเจ้าทุกขั้นตอน สามารถนำหัวข้อธรรมมาใช้เป็นหลักควบคุมกันไปได้อย่างกลมกลืน กล่าวคือ

^{๒๑} พันจ่าอากาศเอก อภิชาติ พรสี, “การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบเทศนาวิธีตามแนวอนุพุทธานุภาพในสังคมไทยปัจจุบัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

^{๒๒} ทรงวิทย์ แก้วศรี, “การศึกษาวิเคราะห์ยุทธวิธีในการประกาศศาสนาของพระพุทธรูปเจ้า”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐).

การคิดใช้โยนิโสมนสิการ การบริหารใช้อิทธิบาท ๔ พละ ๕ และทิวฐัมมิกัตถสังวัตตินิกธรรม ๔ ในภาวะผู้นำใช้อัตตหิตสมบัติ ปรีติปฏิบัติ และยุทธการแบบทหารตามที่พระองค์ตรัสไว้ในโยธาชีวสูตร สรุปรูปพระพุทธศาสนามีหลักธรรมและความรู้หลายประการที่ควรศึกษาและนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิต

๙. พนารัตน์ จันทรสิทธิเวช^{๒๓} “การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักพุทธธรรมของ เชอ เกียมตรุงปะ” ได้ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์การตีความของเชอเกียม ตรุงปะ พบว่ามีลักษณะผสมผสาน และสอดคล้องกับทฤษฎีการตีความของตะวันตก และพระพุทธศาสนาเถรวาท มหายาน และวัชรยาน โดยได้มีพื้นฐานและกรอบแนวคิดจากหลักธรรมในพุทธศาสนาแบบดั้งเดิมของพุทธศาสนาวัชรยานเพียงแต่ได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบในการนำเสนอใหม่ให้สอดคล้องกับบริบททางสังคม การนำเสนอหลักพุทธธรรมของเชอเกียม ตรุงปะล้วนมุ่งสู่เป้าหมายเดียวกันคือ การพัฒนาตัวเองทั้งในด้านจิตวิญญาณและการใช้ชีวิตในสังคม ตรุงปะย้ำเสมอว่าไม่ให้เราละทิ้งโลกแห่งสมมุติสัจจะเพื่อปรารถนาสัจจะเพราะสัจธรรมทั้งสองด้านคือหนึ่งเดียวกัน แสดงถึงการยืนยันอย่างเด็ดเดี่ยวว่าท่ามกลางความรุ่มร้อนของพฤติกรรมธรรมดาสามัญสาวธรรมอาจบังเกิดขึ้นได้ และนั่นแสดงว่า การดำเนินชีวิตประจำวันนั้นก็คือการปฏิบัติธรรมนั่นเอง

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยข้อมูลปฐมภูมิ กล่าวถึง (Primary sources) คือ พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎกมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนข้อมูลทุติยภูมิ (Secodary sources) คือ หนังสือ ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเชอเกียม ตรุงปะและข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการวิธีสอนพุทธธรรมของเชอเกียม ตรุงปะ ผู้วิจัยได้จัดขั้นตอนของการดำเนินงานวิจัยไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ เริ่มด้วยการศึกษาพุทธวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าจากพระไตรปิฎก, ธรรมบทรวมทั้งหนังสือตำราวิชาการต่างๆ

ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาประวัติพุทธศาสนาแบบทิเบต และวิธีการสอนพุทธธรรมตามแนวทางของเชอเกียม ตรุงปะในขั้นนี้จะทำให้เข้าใจรูปแบบการสอนพุทธธรรมของตรุงปะ

ขั้นตอนที่ ๓ วิเคราะห์วิธีการสอนพุทธธรรมของเชอเกียม ตรุงปะ รินโปเช

ขั้นตอนที่ ๔ สรุปรผลการวิจัยในรูปแบบของการพรรณนา (Description) พร้อมทั้งนำเสนอประเด็นที่มีประโยชน์ต่อการศึกษาพระพุทธศาสนา

^{๒๓} พนารัตน์ จันทรสิทธิเวช, “การศึกษาวิเคราะห์การตีความหลักพุทธธรรมของ เชอเกียม ตรุงปะ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘).

๑.๘ ประโยชน์ที่ได้รับ

๑.๘.๑ ได้ทราบพุทธวิธีการสอนพุทธธรรมของพระพุทธเจ้า

๑.๘.๒ ได้ทราบวิธีการสอนพุทธธรรมแบบวัชรยานที่เป็นเอกลักษณ์ของท่าน เชอเกียม

ตรุงปะ

๑.๘.๓ ได้ทราบถึงวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบใหม่และร่วมสมัย